

نگاه آقای غلامرضا سلامی، رییس انجمن حسابداران خبره ایران و عضو شورای سیاست‌گذاری ماهنامه «اقتصاد ایران»

آرامش در حین طوفان؟

بازخورد عملکرد دولت در جریان بحران جهانی

صادرکننده نفت غیرآبیک، از کاهش شدید قیمت نفت آسیب دیده است. از آنجا که درآمدهای نفتی دولت روسیه کاهش یافته است، شرکت‌های نفتی نیز به منظور کاهش هزینه‌های خود، ناگزیر از کاهش سطح تولید هستند.

به این ترتیب، انتظار می‌رود که طی چشم‌اندازی یک ساله، وضعیت اقتصادی جهان در نقطه جدیدی به ثبات برسد. البته تا آن هنگام، عوامل بنیادین عرضه و تقاضای نفت نیز در نقطه جدیدی به تعادل خواهند رسید که بی‌گمان با قیمت‌های کنونی فاصله زیادی خواهند داشت.

سرمایه‌گذاری

اگرچه سرمایه‌گذاری در بازار نفت، با تأخیری چند ساله بر میزان تولید اثر می‌گذارد، اما از نظر روانی و متغیرهای سودگراانه (بورس بازی)، مواضع و مطالب منتشر شده در این زمینه، با تأخیر زمانی بسیار کمتری اثرگذار خواهند بود. افزایش قیمت در سال گذشته باعث شد که شرکت‌های بزرگ نفتی در مسیر افزایش حجم سرمایه‌گذاری حرکت کرده و سازمان‌ها و نهادهای اعتباردهنده نیز با اطمینان بیشتری به این حوزه توجه کنند. چراکه با توجه به قیمت‌های بالای نفت، سرمایه‌گذاری در بسیاری از میدادن نفتی توجیه اقتصادی پیدا کرد. با این حال، روند نزولی قیمت باعث شد که نگرانی‌هایی در مورد کاهش سطح سرمایه‌گذاری‌ها به وجود آید.

نکته قابل توجه آن است که در حال حاضر، شرکت‌های بزرگ نفتی، سیاست‌های سرمایه‌گذاری متفاوتی را اتخاذ کرده‌اند. شل اعلام کرده که سرمایه‌گذاری خود را ۵ درصد افزایش می‌دهد. لوک اویل، افزایش ۱/۵ میلیارد دلاری سرمایه‌گذاری‌های خود را نسبت به میزان قبلی تأیید کرده است. توتال و شوران، میزان سرمایه‌گذاری کنونی خود را حفظ می‌کنند و شرکت‌هایی از قبیل کانوکو و گازپروم نیز کاهش سرمایه‌گذاری را در دستور کار خود قرار داده‌اند. در عین حال، شرکت‌های بریتیش پترولیوم و اکسان موبیل نیز در این زمینه سکوت کرده‌اند.

صنعت نفت ایران نیز با ذخایر بسیار بالای نفت و گاز، باید تأمین نیاز آینده جهان را به ویژه در اروپا هدف‌گذاری نماید. به علاوه، انحصاری شدن و وابستگی جدی اروپا به گاز روسیه، زمینه سرمایه‌گذاری را در مقطع فعلی و حتی گسترده‌تری و سرعت آن را ضروری می‌سازد. بنابراین باید در نظر گرفت که مهمترین مشکل صنعت نفت ایران، تأمین مالی پروژه‌ها است، وگرنه در اکتشاف، حفاری، تولید و حتی پالایش، پیمانکاران ایرانی به سطح خوب و قابل قبولی رسیده‌اند. لذا با توجه به اهمیت و نقش جدی نفت در سبد درآمد ایران و نیروهای جوان و آماده به کار و متخصص کشور، باید برای حل مشکل تأمین مالی پروژه‌ها چاره‌ای اندیشید. ■

مسئولان دولتی - چه در حرف و چه در عمل - هیچ نوع اهمیتی برای بحران مالی و اقتصادی جهانی قایل نیستند و از نظر آنها، گویا چنین اتفاق بزرگی کمترین تأثیر ممکن را بر اقتصاد آسیب‌پذیر کشور ما خواهد گذاشت. واکنش همراه با شادمانی برخی دولتمردان را در مقابل این بحران جهانی همگی شاهد بوده‌اند، ولی می‌توان این واکنش را بیشتر نوعی عکس‌العمل برای بالابردن اعتماد به نفس عمومی تلقی کرد. متأسفانه آنچه در عمل و در تنظیم بودجه سال ۸۸ اتفاق افتاده است، با باورهای کارشناسان مطابقت ندارد و به نظر می‌رسد واقعا این امر که بحران مالی و اقتصادی جهانی، هیچ نوع اثری بر وضعیت ما نخواهد داشت، بر دولت مشتبه شده باشد. اگر روزی این گفته رییس‌جمهور که می‌توان با نفت ۵ تا ۱۰ دلاری بودجه کشور را تأمین کرد نوعی ژست سیاسی تلقی می‌شد، اینک از آن به عنوان اعتقاد قلبی دولت استنباط می‌شود.

نگاهی به ارقام لایحه بودجه سال ۸۸ نشان می‌دهد که دولت، نه تنها اقدامی در جهت کاهش بودجه عمومی به عمل نیاورده است، بلکه حتی تعهدات جدیدی را نیز بابت اجرای قانون مدیریت کشوری (حدود ۷ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان) برعهده گرفته است. البته در ظاهر امر، هزینه‌های جاری نسبت به عملکرد سال ۸۷ انقباضی پیش‌بینی شده است، ولی با افزایش نزدیک به ۵۰ درصدی بودجه هزینه‌های عمرانی نسبت به عملکرد سال ۸۷ این اقدام خنثی شده و به نظر می‌رسد قرار است در سال ۸۸ سناریوی اصلاح بودجه - یعنی انتقال از بودجه عمرانی به بودجه جاری - این بار در ابعاد وسیع‌تر تکرار شود. حُسن این اقدام دولت این است که به منتقدان نشان می‌دهد که سهم نفت در بودجه جاری به شدت کاهش یافته و اهداف برنامه چهارم از این بابت تا حدود زیادی محقق شده است. ولی آنچه که در عمل ممکن است اتفاق بیفتد آن است که سهم نفت در تأمین هزینه‌های جاری در سال ۸۸ بالغ بر ۵۰ درصد گردد. سؤال ابتدایی که مجلس باید از دولت بپرسد آن است که چگونه با کاهش ۴۰ میلیارد دلاری درآمدهای نفتی دولت (از ۷۰ میلیارد دلار سال ۸۷ به ۳۰ میلیارد دلار در سال ۸۸) هنوز این اعتقاد در دولت وجود دارد که در سال ۸۸ هیچ نوع کسری بودجه وجود نخواهد داشت؟

هرچند پاسخ دولت در ارقام درآمدی غیرنفتی بودجه داده شده است، ولی سؤال بعدی می‌تواند این باشد که چگونه امکان دارد با کاهش جهانی قیمت محصولات پتروشیمی و فلزات اساسی مانند فولاد و مس - که بخش

مهمی از بنگاه‌های انحصاری دولت از طریق تولید و فروش این محصولات، سود و مالیات زیادی را برای دولت ایجاد می‌کنند - درآمد سود سهام و مالیات بنگاه‌های دولتی افزایش یابد؟ این سؤال با توجه به رکود بخش مسکن و صنایع و خدمات وابسته به آن و بحران نقدینگی و فروش در سایر صنایع متعلق به بخش غیردولتی، در مورد مالیات قابل وصول از فعالان اقتصادی این بخش نیز مصداق دارد. سؤال دیگر این است که چگونه ممکن است که با کاهش ۵۰ میلیارد دلاری درآمدهای ارزی کشور و به تبع آن - در یک فضای منطقی و عاقلانه - کاهش واردات کشور، درآمد مالیات بر واردات افزایش یابد؟

چهار عمل اصلی

نکته جالب توجه آن است که حتی مجلس به عنوان یک مجموعه، این سؤال اساسی را مطرح نکرد که چگونه ممکن است که بودجه با نفت بشکته‌ای ۳۷/۵ دلار بسته شده باشد، در حالی که جمع ارقام مندرج در خود بودجه از بابت فروش نفت، برداشت از حساب ذخیره ارزی، سود و مالیات و سهم شرکت نفت، نشانگر تنظیم بودجه ۸۸ براساس نفت بشکته‌ای ۵۰ دلار است. حتی با یک جمع و تفریق ساده می‌توان از حاصل ضرب مالیات و سود سهام شرکت نفت که به ترتیب ۲۵ هزار میلیارد و ۴۰ هزار میلیارد ریال بابت ۵ درصد و ۸ درصد درآمد ناشی از صادرات نفت است، به رقمی متجاوز از ۵۰ میلیارد دلار درآمد مورد انتظار دولت از بابت صدور نفت در بودجه ۸۸ دست یافت. متأسفانه در شرایطی که مجلس در مقابل خواسته دولت مبنی بر شناسایی ۳۴ هزار میلیارد تومان درآمد ناشی از افزایش قیمت حامل‌های انرژی و منظور نمودن ۲۵ درصد از آن (۸ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان) مقاومت کرده بود، ولی متأسفانه در برابر خواست دولت از خود نرمش نشان داد و رقم مذکور به ۲۰ هزار میلیارد تومان افزایش یافت و در عوض، اختیار افزایش قیمت آب، برق، گاز و بنزین به دولت تفویض گردید. این در حالی بود که حتی اختصاص ۸ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان درآمد ناشی از افزایش قیمت حامل‌های انرژی و حذف حدود همین میزان از یارانه‌های پرداختی سال ۸۷ از بودجه سال ۸۸ متوسط قیمت حامل‌های انرژی را حداقل سه برابر می‌کند که در مورد برق و گاز می‌تواند حتی برای دهک‌های میانی درآمدی مشکل‌آفرین بوده و در نهایت ایجاد بحران نماید. ■